

HET SCHEPPENDE WOORD

Inuit kennen meer woorden voor sneeuw dan wij. Zo kunnen ze elkaar beter duidelijk maken welke omstandigheden er buiten op hen wachten. Woorden zijn gekoppeld aan een archetype. Bij 'boom' zie je een boom in je verbeelding. 'Naaldboom' geeft een ander plaatje. Dit gebeurt volkomen onbewust; zo reageren we op taal. Praat over een auto, en je toehoorders zien ieder hun eigen archetype 'auto' voor zich.

Wat echter ook gebeurt, is dat het geheugen voorsorteert op waarschijnlijkse volgende woorden door die alvast paraat te houden. Bij mensen die iets horen over auto's worden daaraan gekoppelde concepten geactiveerd, zodat die betekenissen en herinneringen sneller te achterhalen zijn. Zo creëren de woorden die je gebruikt een psychologische ruimte met meer of minder ruimte voor bepaalde ideeën.

Politici zijn zich hier uitstekend van bewust. Elke politicus wil zijn/haar betoog starten met het framen van de werkelijkheid en zal de probleemstelling in zijn of haar eigen woorden beschrijven. Deze framing is niet onschuldig, het is een zeer sterk instrument. Het helpt om de eigen gewenste oplossing in een coherent (wereld)beeld te plaatsen en om alternatieven buiten die denkwereld te weren. En dat werkt, want ons geheugen verwerpt die alternatieven onbewust - omdat we nu eenmaal zo gebouwd zijn.

Degene die bij de luisteraar het eigen frame weet in te bedden, wint de discussie. Woordkeuze en volgorde van argumenten zijn bedoeld om een specifiek beeld op te roepen: het beeld dat aansluit bij de – door de spreker – gewenste oplossingsrichting.

'De Griekse crisis' laat bijvoorbeeld heel andere oplossingen toe dan de framing 'Europese bankencrisis'. Woorden roepen dus krachtige beelden op. Deze beïnvloeding is zo sterk dat er eigenlijk wetgeving voor zou moeten bestaan. Of een waarschuwingstekst: 'Pas op, woorden beïnvloeden direct uw denken'.

Ook bestuurders en toezichthouders maken – al dan niet bewust – gebruik van de mogelijkheid om anderen te beïnvloeden. Dat leidt ertoe dat er al vroeg in de discussie sprake is van versmalling in plaats van verbreding van het gesprek en dat de raad gezamenlijk een fuik in zwemt. Om ervoor te zorgen dat er out of the box kan worden gedacht, dat er op een verfrissende manier naar vraagstukken wordt gekeken, is het van belang dat het vraagstuk opnieuw geframed wordt. En dat is bij uitstek iets waar toezichthouders behulpzaam bij kunnen zijn.

Het thema in deze editie benoemen wij als 'cybersecurity'. We zijn ervan overtuigd dat we daarmee uw directe aandacht trekken. Maar als we eerlijk zijn, is het thema ook gewijd aan de rol van commissarissen bij artificiële intelligentie, privacyvraagstukken en digitalisering in het algemeen. Ook deze onderwerpen bevelen we u van harte aan!

Puck Dinjens en Herman Hudepol

Hoofdredactie *Goed Bestuur & Toezicht*